

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

І.П. САДЛОВСЬКА,

д.е.н., доцент, Державний економіко–технологічний університет транспорту

Рейтингова оцінка в системі стратегічного управління

Стаття присвячена обґрунтуванню необхідності використання рейтингової оцінки для інформаційної та аналітичної підтримки ключових завдань системи стратегічного управління. Розглянуто значущість та місце рейтингової оцінки у стратегічному управлінні підприємством.

Ключові слова: стратегічне управління, рейтингова оцінка.

И.П. САДЛОВСКАЯ,

д.э.н., доцент, Государственный экономико–технологический университет транспорта

Рейтинговая оценка в системе стратегического управления

Статья посвящена обоснованию необходимости использования рейтинговой оценки для информационной и аналитической поддержки ключевых задач системы стратегического управления. Рассмотрены значение и место рейтинговой оценки в стратегическом управлении предприятием.

Ключевые слова: стратегическое управление, рейтинговая оценка.

I.P. SADLOVSKA,

d.e.n., associate professor, State economic and technological University of transport

The rating in the strategic management

The article is devoted to the rationale for the use of rating for informational and analytical support of the key tasks of strategic management systems. Considered the importance and place rating in the strategic management of the enterprise.

Keywords: strategic management, rating.

Постановка проблеми. Сьогодні досить багато підприємств вирішують завдання стратегічного управління частково, через відсутність засобів діагностики та інструментів для обґрунтування низки стратегічних рішень. Розробка нереалістичних планів, переоцінка можливостей підприємства, невраховування стану та потенціалу підприємства і швидкості перебігу змін у зовнішньому середовищі, не доведена гіперболізація значення цифрових показників створюють необхідність у використанні рейтингової оцінки. Рейтингова оцінка – це оцінка значущості, масштабності, важливості об'єкта (підприємства), проблеми, що характеризується числовим показником або номером місця в ряді подібних об'єктів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питаннями вибору інструментів та методів для підтримки рішень стратегічного управління займалися багато науковців, се-

ред яких А.А. Латунин [1], Л.Р. Ільєсова [2], К.Л. Положенцева [3], зокрема проблемами застосування рейтингової оцінки для стратегічних цілей К.М. Хаустова [4], В.О. Макаренко, Т.В. Кожемякіна [5]. Проте на сьогодні залишається недостатньо висвітленими основні аспекти застосування рейтингової оцінки у стратегічному управлінні підприємством.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності використання рейтингової оцінки в системі стратегічного управління для підтримки її ключових завдань.

Виклад основного матеріалу. Під стратегічним управлінням розуміють розробку і реалізацію дій, що ведуть до підвищення рівня результативності діяльності підприємства над рівнем конкурентів в довгостроковому періоді. Основними складовими стратегічного управління є: стратегічна діагностика, вибір стратегічних цілей, стратегічне планування, стратегічний контролінг.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стратегічна діагностика – це діагностика стратегічних можливостей підприємства, всеохоплюючий характер якої полягає в тому, що для прийняття стратегічних рішень необхідний точний діагноз не тільки фінансово-економічного стану підприємства, а й його положення на ринку. Методичним підходом до здійснення діагностики стратегічних можливостей може виступати рейтингова оцінка, що найбільш адекватно відображає реальний стан та перспективи розвитку підприємства, його сильні та слабкі сторони, адаптовані до сучасних умов його функціонування.

Вибір стратегічних цілей здійснюється шляхом аналізу стратегічних альтернатив, оцінка вигоди і ризиків, пов'язаних із реалізацією тієї чи іншої стратегії. Рейтингова оцінка ґрунтується на визначенні комплексного показника, розрахованого як сума зважених коефіцієнтів, які характеризують різні аспекти аналізу інвестиційного та інноваційного потенціалу підприємства. Співставлення отриманих показників спрощує процес формування стратегії підприємства і дозволяє виявити резерви вдосконалення окремих аспектів інвестиційної та інноваційної діяльності на шляху досягнення стратегічних цілей. Дає можливість узагальнити результати і визначити основні стратегічні альтернативи інвестиційних рішень для конкретного підприємства.

Ефективність проведення рейтингової оцінки залежить від дотримання таких принципів:

- економічна значимість і доцільність використання вибраних показників;
- простота розрахунку на основі аналізу фінансової та статистичної звітності підприємства;
- ранжування критеріїв оцінки за ступенем вагомості з точки зору їх вкладу в досягнення інвестиційних цілей;
- забезпечення можливостей для порівняння аналітичних показників на різних підприємствах;
- мінімізація витрат на збір та оброблення даних згідно з вибраною сукупністю показників [4].

Рейтингова оцінка стану і розвитку підприємства в динамічному середовищі є основою для моделювання ймовірних варіантів розвитку на основі сценарно-прецедентного аналізу та визначення стратегічних цілей і можливостей для їх досягнення [5, с. 113].

Стратегічне планування виконують у декілька етапів, серед яких є ті, що піддаються рейтинговій оцінці: аналіз зовнішнього середовища підприємства, відповідних тенденцій на ринку, аналіз конкурентів і визначення рівня конкурентоспроможності власних товарів (послуг), аналіз внутрішнього потенціалу підприємства, перспектив його розвитку та адекватності поставленим цілям.

Стратегічний контролінг допомагає підприємству ефективно використовувати наявні переваги і створювати нові потенціали успішної діяльності в перспективі. Стратегічний контролінг виступає як внутрішній консультант менеджерів та власників підприємства при виробленні стратегії, стратегічних цілей і завдань. Дані контролінгу служать індикаторами для діагностики стану підприємства. Таким чином ланцюг замикається, забезпечуючи безперервність процесу стратегічного управління.

Отже, стратегічне управління вимагає комплексного вирішення численних проблем, обумовлених динамікою зміни зовнішніх та внутрішніх факторів, головним з яких є неповна

і недостовірна інформація як про поточний стан, так і перспективи власного підприємства. Це пояснюється насамперед зростанням конкуренції та рівня вимогливості з боку клієнтів, змінами зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, скороченням життєвого циклу продукції і появою нових інформаційних технологій і засобів комунікації [1].

Сучасним підприємствам, що працюють в умовах інтенсифікації конкурентної боротьби, необхідно не тільки визначити комплекс положень, механізмів і засобів досягнення стратегічних конкурентних цілей, а й треба в кожний момент знати, на якому етапі розвитку вони перебувають, наскільки вони наблизилися до цілі або відійшли від неї. Відповіді на ці запитання допоможе визначення системної оцінки стратегічної конкурентної активності підприємств і їх рейтингу [6].

Оскільки керівникові постійно доводиться приймати нестандартні рішення, швидко зосереджуватися і перемикає увагу з урахуванням несподівано мінливих умов, працювати в режимі очікування, невизначеності, дефіциту або надлишку інформації. Це зумовлює особливу роль і значущість в бізнесі таких факторів як інновації, передові технології та інформація. Менеджерам підприємств часто складно орієнтуватися у величезному потоці даних, який обрушується на них. Їм потрібні механізми відбору, відсіювання інформації, для того щоб встигнути швидко й успішно реагувати на ринкові зміни. Швидкість прийняття вдалих управлінських рішень сьогодні є ключовим фактором перемоги в конкурентній боротьбі. Низька якість рішень є серйозною перешкодою в реалізації потенціалу підприємства і ефективного використання ресурсів і ринкових можливостей. На більшості підприємств частина проблем, що потребують стратегічного реагування, залишається поза увагою керівників. Система прийняття рішень потребує підвищення ролі стратегічного управління [2].

Таким чином, вирішення низки завдань стратегічного управління має базуватися на чіткому плануванні, яке націлене на посилення конкурентних позицій підприємства і досягнення заданих показників. У цій ситуації різко зростає роль інформаційної бази підприємства як інструмента моніторингу досягнутих результатів і генератора даних для прийняття управлінських рішень – рейтингової оцінки. За допомогою рейтингової оцінки можна отримати:

- своєчасну і достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень;
- критичний, прозорий аналіз результативності діяльності;
- оцінити надійність підприємства;
- створення системи стимулів для активізації усіх видів діяльності, орієнтованих на вирішення стратегічних завдань підвищення рейтингу підприємства;
- формування бази даних, що відбиває в динаміці ефективність діяльності підприємства в цілому, підрозділів, працівників;
- порівняльну характеристику показників діяльності різних підприємств;
- інформування партнерів по бізнесу і споживачів підприємства;
- можливість залучення засобів для розвитку бізнесу.

Розсудливий керівник розуміє, що висока незалежна рейтингова оцінка результатів його діяльності – дуже важливий показник для розвитку компанії. Кожен гравець на ринку на-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

магається отримати топові позиції в рейтингах будь-якими способами, оскільки це дуже хороший чинник, що дозволяє висунути свою компанію на ринку на новий якісний рівень [7].

На рисунку схематично ображено місце та роль рейтингової оцінки в системі стратегічного управління.

Наведені індикатори стратегічної діяльності входять в інформаційну систему підприємства як ключові показники ефективності, а їхня рейтингова оцінка дозволить підвищити рівень інформаційної підтримки стратегічних рішень.

Оптимальний перелік індикаторів для рейтингової оцінки повинен бути:

- обмеженим за кількістю показників;
- релевантним – доречним, орієнтованим на визначення конкретних завдань;
- репрезентативним – здатним відобразити їх повно і адекватно як у просторі так і в часі;
- методично коректним – зі значеннями індикаторів, впорядкованими по одному вектору, наприклад, «чим більше – тим краще», або з алгоритмами;
- структурно витриманим – без сильних диспропорцій в кількості і якості індикаторів за вибраними позиціями, що може бути досягнуто з допомогою агрегування (формування зведених індикаторів) [8].

Як правило, рейтингова оцінка проводиться поетапно:

- розраховуються показники фінансово-господарського стану аналізованих підприємств;

- частки підприємств ранжуються за визначеними групами показників, далі ідентифікується підприємство-лідер;

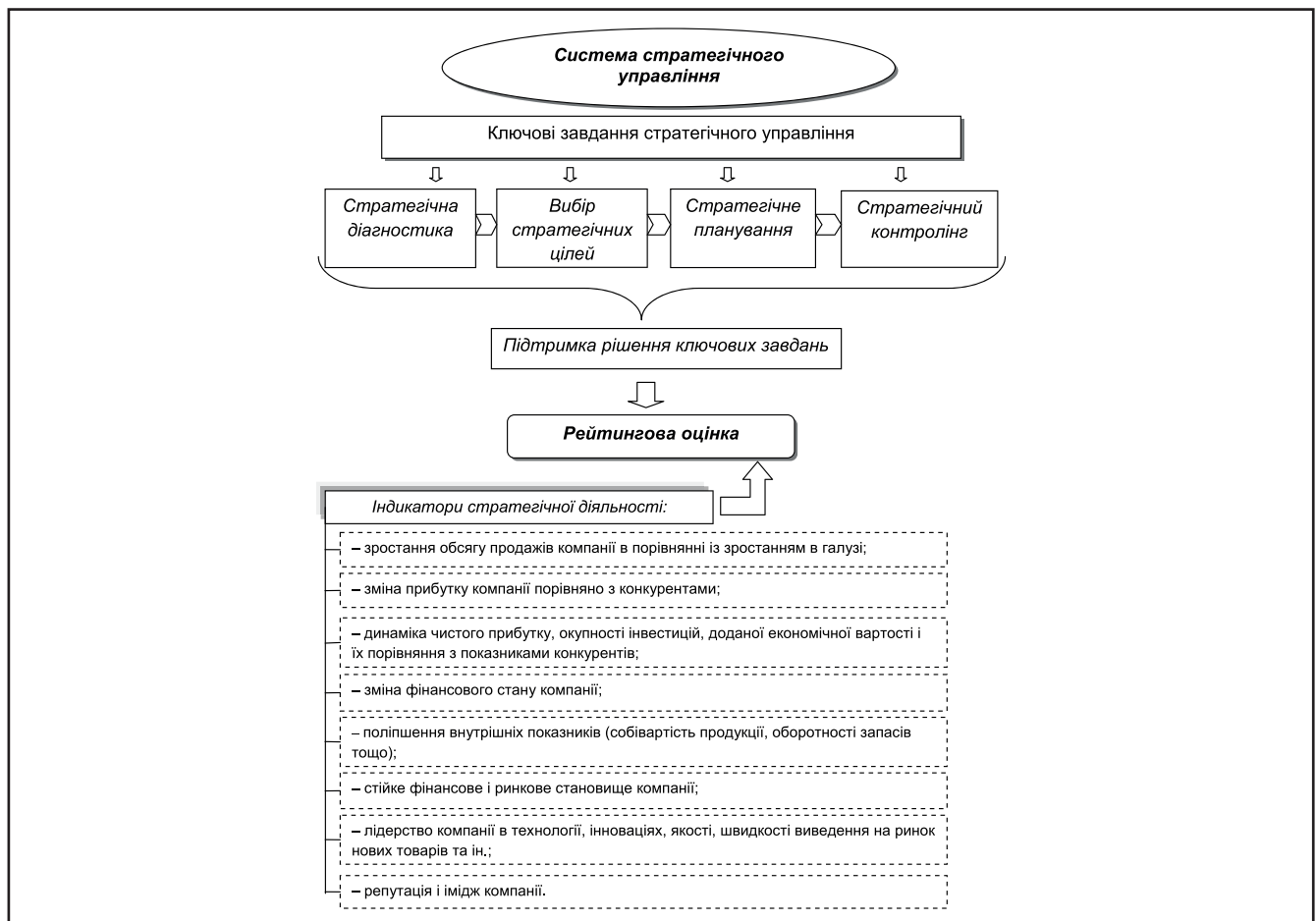
- аналізованим підприємствам присвоюються відповідні рейтингові оцінки;

- розраховується інтегральний показник, що характеризує відносне положення підприємства на ринку.

Ефективне досягнення поставленої мети підприємства можливе лише внаслідок прийняття таких управлінських дій, які розроблені якісно та є оптимальними і обґрунтованими.

Рейтингова оцінка є одним із найбільш прийнятних способів «внутрішньої фірмової» оцінки, де порівняння результатів діяльності окремих підрозділів між собою, тобто ранжування підрозділів здійснюється на основі комплексного індексу, оптимальним чином враховує різні напрямки діяльності підрозділів. Рейтингова оцінка, широко застосовується для порівняльної оцінки відокремлених («зовнішніх») економічних суб'єктів, таких як держави, великі банки або підприємства, може стати ефективним інструментом управління внутрішнім середовищем підприємства, за умови використання її прийомів і методів на рівні підрозділів [9].

Роль рейтингів в інформаційному обслуговуванні підприємницької діяльності особливо важлива для підприємств малого і середнього бізнесу, оскільки масштаби їхньої діяльності не завжди дозволяють утримувати дорогі групи аналітиків. При цьому, враховуючи мінливість сучасного ринку, «правил гри» на ньому, склад учасників та їхні ролі, інфор-

Рейтингова оцінка в системі стратегічного управління

Джерело: авторська розробка.

мація має постійно актуалізуватися, часто змінюватися в режимі реального часу. Крім того, вона має бути простою і зрозумілою, формуватися на основі загальноновизнаної шкали оцінок, що дозволяє визначити стан і тенденції розвитку того чи іншого суб'єкта, сегмента ринку, регіону. Масштабне акумулювання інформації, її професійна обробка, оцінка та структурування, подання в компактній формі ранжованих списків і їх своєчасна актуалізація стають можливими завдяки рейтингам. Це робить рейтингову діяльність об'єктивно необхідною на розвинених ринках [10].

Для прийняття оптимальних рішень необхідна систематизована і структурована інформація про ринки та їх учасників. Відомості про те, які позиції підприємства сильні і які слабкі, є дуже важливими при формуванні стратегії. Підприємство повинно прагнути перетворити свою конкурентну силу в стійку конкурентну перевагу і зробити стратегічні кроки для захисту своїх слабостей.

Висновки

Процес стратегічного управління неможливий без рейтингової оцінки як інформаційного ресурсу для здійснення стратегічного планування (визначення місії і цілей, аналіз стратегічного положення підприємства на ринку, ін.) та стратегічного управління (аналіз і вибір стратегії, оцінка і контроль виконання стратегії) на підприємстві.

Рейтингова оцінка у системі стратегічного управління повинна містити не тільки результати діяльності підприємства, а й спиратися на оцінку можливостей реалізації якісних стратегічних рішень, а також оцінку якості безпосереднього результату стратегії. Оскільки стратегічне управління – це процес, тому рейтингову оцінку можна формувати окремо за результатами процесів стратегічного управління.

Застосування рейтингової оцінки дасть можливість підвищити результативність діяльності підприємства та ефективність стратегічного управління підприємства через моніторинг ступеня досягнення поставлених цілей в режимі реального часу.

Список використаних джерел

1. Латунин А.А. Разработка системы информационно-аналитической поддержки стратегического управления предприятием: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / А.А. Латунин. – М., 2005. – 147 с.
2. Ильясова Л.Р. Интегральная оценка конкурентоспособности предприятия в стратегическом управлении: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / Л.Р. Ильясова. – Уфа, 2004. – 200 с.
3. Положенцева К.Л. Удосконалення інформаційного забезпечення системи стратегічного управління регіональним АПК / К.Л. Положенцева // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №10. – С. 255–259.
4. Хаустова К.М. Методика стратегического позиционирования предприятий на основе интегральной оценки инвестиционно-инновационного потенциала / К.М. Хаустова // Проблемы современной экономики. – 2013. – №2 (46). – С. 108–110.
5. Макаренко В.О. Рейтингове управління економічною системою та його моделювання / В.О. Макаренко, Т.В. Кожемякіна // Экономика Крыма. – 2010. – №1 (30). – С. 107–113.
6. Холод В.В. Конкурентний рейтинг підприємств: дефініція і методика визначення / В.В. Холод // Торгівля і ринок України: тематичний збірник наукових праць. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2008. – Вип. 26, Т. 2. – С. 72–80.
7. Ушаков А.В. Влияние инструментов рейтинговой оценки на поведение компании на рынке / А.В. Ушаков // Экономика и управление. – 2008. – Т. 14. – С. 52–53.
8. Ахновская И., Тофан А. Определение конкурентоспособности экономик Армении и Украины в рейтингах мировых организаций / И. Ахновская, А. Тофан // Вісник Донецького національного університету, Сер. В: Економіка і право. – 2011. – Вип. 1, Т. 1. – С. 7–12.
9. Гусятников С.А. Разработка механизма управления деятельностью подразделений промышленного предприятия с использованием рейтинговой оценки: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / С.А. Гусятников. – М., 2006. – 216 с.
10. Карпузов Ю.С. Развитие рейтинговых услуг в России: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / Ю.С. Карпузов. – М., 2006. – 29 с.

Ю.Є. ПАЦЕНКО,
д.е.н., професор, Національний авіаційний університет,
Н.В. КУДРИЦЬКА,
к.е.н., с.н.с., Інститут економіки та прогнозування НАН України

Модернізація автомобільного транспорту як важливої складової транспортної інфраструктури України

Досліджені проблеми розвитку автомобільного транспорту України. Визначені та систематизовані основні загрози процесу модернізації транспортної інфраструктури та негативні наслідки, до яких призводить неефективна політика у сфері транспорту. Сформульовані основні напрями модернізації автомобільного транспорту та мережі автодоріг України в сучасних економічних умовах.

Ключові слова: транспортна інфраструктура, модернізація, автомобільний транспорт, державна політика.

Ю.Є. ПАЦЕНКО,
д.э.н., профессор, Национальный авиационный университет,
Н.В. КУДРИЦКАЯ,
к.э.н., с.н.с., Институт экономики и прогнозирования НАН Украины

Модернизация автомобильного транспорта как важной составляющей транспортной инфраструктуры Украины

Исследованы проблемы развития автомобильного транспорта Украины. Определены и систематизированы основные угрозы процесса модернизации транспортной инфраструктуры и негативные последствия, к которым приводит